

УДК 330.341.1

В.І. Іващенко, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

РЕЗУЛЬТАТИ ВІДТВОРЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВИРОБНИЦТВА ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

АННОТАЦІЯ. Определена сущность инновационной экономики и ее объектно-субъектных отличий от других типовых видов экономики. Иллюстрируется матрица пространственно-временного формирования воображаемых, информационных и материальных результатов воспроизводства. Интерпретируются типовые виды результатов воспроизводства. Характеризуются стандартно-знаковые измерители материальной субстанции результатов воспроизводства и схемы их практического применения. Приводится алгоритм формирования потенциала действий будущих результатов воспроизводства.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: индустриальная экономика, организационная экономика, новая экономика, производительные силы, производственные отношения, процесс производства, потенциал действий, результаты воспроизводства.

ABSTRACT. The article defines the essence of the innovation economy and its object-subjective distinction between other types of economy. It illustrates the matrix of space-time formation of imaginary, information and material results of reproduction. It interprets species of the results of reproduction. It characterizes standard sign measures of the material substance of the results of reproduction and patterns of their practical application. It presents an algorithm of forming potential activities of future performance reproduction.

KEY WORDS: Industrial economy, organizational economy, new economy, the productive forces and relations of production, manufacturing process, potential actions, the results of reproduction.

АННОТАЦІЯ. Визначено сутність інноваційної економіки та її об'єктно-суб'єктних відмінностей від інших типів видів економіки. Ілюструється матриця просторово-часового формування уявлених, інформаційних та матеріальних результатів відтворення. Інтерпретуються типи види результатів відтворення. Характеризуються стандартно-знакові вимірники матеріальної субстанції результатів відтворення та схеми їх практичного застосування. Приводиться алгоритм формування потенціалу дій майбутніх результатів відтворення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: індустріальна економіка, організаційна економіка, нова економіка, продуктивні сили, виробничі відносини, процес виробництва, потенціал дій, результати відтворення.

Цільова орієнтація індустріальної, організаційної і постіндустріальної економік на продуктивні сили (далі — ПС), виробничі

відносини (далі — ВВ) й процеси виробництва (далі — ПВ) — залишила на другому плані результати відтворення (далі — R). Цим ці економіки нагадують виробничі системи в яких, образно кажучи, віз спереду, а кінь ззаду: для індустріальної економіки спереду засоби праці й персонал, для організаційної — виробничі відносини, а для постіндустріальної, або як її ще називають новою — спереду процеси виробництва. Результати відтворення для всіх них є похідними, тобто на другому плані. Перший план для результатів відтворення відводить інноваційна економіка, яка іменне цим і відрізняється від індустріальної, організаційної й постіндустріальної економік.

У силу цієї своєї корінної відмінності від економік-попередниць — інноваційна економіка довгий час залишалася, та ще й сьогодні залишається, без теоретико-методологічної бази. Навіть трактування її сутності є дискусійним. Удаватися у цю дискусію безперспективно, хоча б тому, що іменне завдяки їй інноваційна економіка стала самим вживаним поняттям сьогодні, яке надає можливість багато чого обіцяти й нічого не робити, а при цьому, ще й лобіювати додаткове фінансування «своїх» проектів, галузей економіки чи, навіть, цілих держав тощо.

Туманність самого поняття «інноваційна економіка» й нічого не значуща риторика навколо нього — усіх улаштовує. Вони надають можливість оправдати корупцію й бездіяльність – природною боротьбою за економічний простір, який просто так конкурентами не віддається. І як не парадоксально — диму без вогню не буває. Як тільки на обрії появляється ідея покращення існуючих результатів відтворення — відразу включається пресинг із середини і ззовні. Його ціль задушити конкурента диктується природнім інстинктом самозбереження. І усе це видається за благі наміри. Пручатися цьому і дорого, і важко, а найчастіше, безперспективно. Протидії можна лише уникнути — створенням сприятливих умов для всіх, а не тільки для себе. Якщо умови будуть однаково сприятливі для всіх — не буде чому протидіяти, ні з внутрі, ні ззовні. Приклад — сьогоднішній Китай, чи Росія на початку 20-го століття, куди для реалізації своїх ідей приїздив Нобель й переміщували свої основні офіси Сіменс, Зінгер, Кодак, Еріксон тощо.

Об'єктно-суб'єктні відмінності індустріальної, організаційної, нової й інноваційної економік — наглядно представлено в табл. 1.

можливість назвати результати відтворення засобами, що допоможуть перевершити очікування споживачів, тобто забезпечити для них додаткову цінність [1].

Виробляються результати відтворення у процесі виробництва, що започатковується ціле думанням й завершується уречевленням предметів труда у майбутні речі та/або процеси. При цьому предмети труда, уречевлені у речі чи процеси, набувають статусу результату відтворення лише за межами стадії виробництва. У межах процесу виробництва вони є лише предметами труда, або результатами діяльності, що набули виду незавершеного виробництва.

Водночас у сферу розподілу, обміну й споживання також потрапляють створені ціле думанням проекти, технічна документація, технологічні процеси тощо. Це надає підстави говорити про існування лише трьох типів результатів відтворення, а не чотирьох, на кшталт результатам діяльності, утворюваних кожною із чотирьох стадій відтворення: уявлювані результати відтворення (далі — R_e^y); інформаційні результати відтворення (далі — R_e^i); матеріальні (далі — R_e^m) результати відтворення. Де уявлюваними результатами відтворення є мисле образи майбутніх речей і процесів, інформаційними – індикативно-програмні носії R_y , а матеріальними – фізичні наповнювачі і просторово-часові утримувачі R_y . Простий просторово-часовий переділ цих типе видів результатів відтворення — матрично викладений у табл. 2.

Таблиця 2

**МАТРИЦЯ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОГО ПЕРЕДІЛУ
УЯВЛОВАНИХ, ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА МАТЕРІАЛЬНИХ
ТИПЕ ВИДІВ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІДТВОРЕННЯ**

Об'єкт переділу / Суб'єкт переділу	R_e^y	R_e^i	R_{em}
R_e^y	1.1. $R_y - R_y$	1.2. $R_y - R_i$	1.3. $R_y - R_m$
R_e^i	2.2. $R_i - R_y$	2.1. $R_i - R_i$	2.3. $R_i - R_m$
R_e^m	3.2. $R_m - R_y$	3.3. $R_m - R_i$	3.1. $R_m - R_m$

Як бачимо, табл. 2 ілюструє результати відтворення еквівалентне їх матеріальній субстанції, яка: 1) безпосереднє нагромаджується у просторі по ходу взаємодії людини з природою, 2) слугує

основою оцінки результатів відтворення та 3) указує суспільству частки світобудови, що підпорядковані законам природи, тобто на виробництві яких воно має зосередитися і в якій послідовності їх виробляти [2]. Це надає підстави вважати матрицю просторово-часового переділу уявлених, інформаційних та матеріальних типе видів результатів відтворення вихідною платформою формування інноваційної економіки – навіть за умов відсутності ілюстрації в ній складного переділу результатів відтворення.

Для полегшення індикації типе результатів відтворення — інтерпретуємо одержиме матриці просторово-часового їх переділу:

1. Результати відтворення типе виду « $R_y - R_y$ » — уявлені результати відтворення, що забезпечують «виробництво» таких же уявлених результатів відтворення. Такими є методи й технології ціле думання — порівняння, аналіз, синтез, мозковий штурм, прогнозування, проектування, тощо.

2. Результати відтворення типе виду « $R_y - R_i$ » — уявлені результати відтворення, що забезпечують «виробництво» свого інтерфейсу і рекреації в інформаційних результатах відтворення. До них відносяться звуки, частоти, енергії, запахи, букви, цифри, символи, знаки, формули, алгоритми, схеми, моделі, матриці, креслення, описи, програми, технології тощо.

3. Результати відтворення типе виду « $R_y - R_m$ » — уявлені результати відтворення, що забезпечують «виробництво» своїх перетворювачів у матеріальні результати відтворення. Ними є матеріали, сировини, палива, комплектуючі, інформація, енергії тощо.

4. Результати відтворення типе виду « $R_i - R_i$ » — інформаційні результати відтворення, що забезпечують розподіл і обмін інформаційних результатів відтворення. Такими є Інтернет, інформаційно-пошукові системи, реклама тощо.

5. Результати відтворення типе виду « $R_i - R_y$ » — інформаційні результати відтворення, що забезпечують розподіл і обмін уявлених результатів відтворення. Серед них патенти, авторські свідоцтва, науково-технічні звіти, книги, інформаційні бюлетені, каталоги, посилання тощо.

6. Результати відтворення типе виду « $R_i - R_m$ » — інформаційні результати відтворення, що забезпечують розподіл і обмін матеріальних результатів відтворення. До них відносяться договори поставки, лізингові угоди тощо.

7. Результати відтворення типе виду « $R_m - R_m$ » — матеріальні результати відтворення, що забезпечують споживання матеріаль-

них результатів відтворення. Такими є статuti, положення, регламенти, інструкції, організаційні структури виробництва й управління тощо.

8. Результати відтворення типе виду « $R_m - R_y$ » — матеріальні результати відтворення, що забезпечують споживання уявлюваних результатів відтворення. Сюди відносяться медіані, аттичні, екстрасенсорні, гіпнотичні й інші засоби.

9. Результати відтворення типе виду « $R_m - R_i$ » — матеріальні результати відтворення, що забезпечують споживання інформаційних результатів відтворення. Такими є технології, маршрути, конвеєри, потокові лінії, зв'язок тощо.

Єдиним і дійсним мірилом результатів відтворення, за допомогою якого у всі часи й у всіх місцях вони оцінювались і порівнювались, слугувала й слугує праця [3]. І це при тому, що праця не створює жодної матерії — вона лише її уречевлює у рівне види результатів відтворення. Це означає, що у повсякденному житті фізичний вимір сукупної матеріальної субстанції результатів відтворення практично не здійснюався і не здійснюється. Це могло влаштуувати до інноваційні економіки, які результатів відтворення безпосереднє не виробляли — вони їх лише споживали, обмінювали чи розподіляли. Проте інноваційну економіку, для якої результати відтворення на першому плані, ніяк не може влаштуувати таке їх умовне вимірювання. Що зумовило пошук фізичного мірила матеріальної субстанції результатів відтворення, щонайменше, у трьох напрямках:

1) Прихильники першого напрямку абсолютним мірилом сукупності матеріальної субстанції результатів відтворення вважали енергію. Так С. Подолинський для порівняння товарів використовував, власне, не працю, а енергію, що є матеріальною субстанцією товару, і її кількість, нагромаджену у товарі в результаті економічних перетворень матерії завдяки праці. Її кількість у товарі він запропонував вимірювати умовною тепловою одиницею сонячної енергії. У якості її еталона М. Руденко використав, наприклад, зерно пшениці, обґрунтовуючи його як продукт, що є результатом синтезу сонячної енергії [4]. Такої ж думки притримується і В. Шевчук, із тією лише різницею, що він говорить про зерно злаків, а не конкретно про пшеницю.

2) Прихильники другого напрямку запропонували у якості абсолютного мірила сукупності матеріальної субстанції результатів відтворення природні джерела, які впливають на вартість остан-

ніх. До природних джерел А. Сміт відносив землю, робочу худобу тощо, а А. Гриценко — робочий час, який уречевлений і просторово локалізований у товарах (благах) [5]. Цей напрямок виник у зв'язку з тим, що теоретично можливе вимірювання матеріальної субстанції в рівне видах результатів відтворення за зерновим еталоном не знайшло практичного застосування.

3) Прихильники третього напрямку пішли ще далі і запропонували у якості абсолютного мірила сукупності матеріальної субстанції результатів відтворення – економічну масу, яка характеризується обсягом, динамікою, темпами розвитку та станами продуктивних сил. Серед них І. Костирко, який вважав економічну масу енергетичним еквівалентом «абсолютної сукупності всієї матеріальної субстанції, нагромадженої у ході взаємодії людини і природи» [6]. Звичайно поняття економічної маси потребує всебічної наукової аргументації. Але важливішим є пропонування автором логіка оцінювання загального стану і рівня суспільно-економічного розвитку цивілізації — за критерієм оцінки стану й обсягу засвоєння енергії, матеріалізованої в результатах відтворення на момент оцінки конкретної виробничої системи. Вона надає можливість вважати економічну масу універсальним показником оцінки нагромадженої в процесі людського розвитку — сукупності всього того, чим оперує суспільство на даному етапі інституціонального розвитку, включаючи виявлені й залучені в економічний оборот природні ресурси, навички суспільного життя, політичний устрій, знання й інтелектуальний капітал, господарську й ментальну культуру тощо.

Спрямування стандартно-знакових вимірників матеріальної субстанції економічної маси у площину матриці просторово-часового переділу типе видів результатів відтворення робить їх практично застосовуваними — при формуванні результатів відтворення із результатів діяльності та предметів труда.

Схема практичного застосування стандартно-знакових вимірників матеріальної субстанції, безумовно, може бути й іншою. Але її суть не в формі, а в тому, що вона надає можливість вартісне, часове, фізично чи по-іншому спрогнозувати: результати діяльності — виходячи з оцінки продуктивних сил, виробничих відносинами й процесів виробництва, а точніше, їхніх потенціалом дій, у тому числі й у розрізі стадій суспільного відтворення «виробництво-розподіл-обмін-споживання»; результати відтворення, виходячи з оцінки результатів діяльності, або тих же продуктив-

них сил, виробничих відносинами й процесів виробництва. Саме цих можливостей і не вистачало для інтерпретації результатів діяльності через призму ефективності їхніх потенціалу дій, а результатів відтворення — через призму потенціалу дій матеріальних ресурсів. Із чого загальним для результатів діяльності та результатів відтворення є потенціал дій, а відмінним, його застосування, у першому випадку, для вимірювання потенціалу дій продуктивних сил, виробничих відносин і способів виробництва; у другому випадку — результатів відтворення, якими є товари, роботи і послуги.

Формування потенціалу дій результатів діяльності бере початок з ціле думання, а завершується переливанням (трансформом, організацією, переміщенням) його енергії у майбутні результати відтворення. І хоча ступінь усвідомлення результатів може бути різним, від майже несвідомої орієнтації на розмитим, неясних намірів, до чітко встановлених взаємопов'язаних цілей — результатів діяльності без ціледумання не буває. Це зводить ціледумання до статусу процесу виробництва потенціалу дій майбутніх результатів відтворення: чи то шляхом візуалізації результатів діяльності з обробки і складання предметів праці, чи то шляхом зменшення непотрібних дій елементів труда, тобто шляхом усунення безладу й пасивності використання результатів діяльності.

Таким чином, потенціал дій майбутніх результатів відтворення формується цілями, а переноситься до їх складу – діями діячів, організації чи суспільства, а точніше результатами їхньої діяльності. Що висвітлює ціле думання в площині будь-якої діяльності – у формі бачення, місії й стратегічного мислення потреб [7]. І те що існують цілі самих дій, не є цьому виправленням – ці цілі теж є ціле думанням майбутніх результатів відтворення, з тією лише різницею, що у якості об'єкта виробництва тут фігурує не товар, а робота чи послуга.

Література

1. Павленко А.Ф. Маркетинг. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://library.if.ua/book/22/1673.html>
2. Всемирная история экономической мысли: В 6-и томах. Т. 1. — М.: Мысль, 1987.
3. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А.Сміт; пер. з англ. під ред. Є Литвина. — К.: Port-Royal, 2001. — 593 с.

4. Руденко М. Енергія природи. Нариси з фізичної економії. — К.: Молодь, 1998. — 528 с.

5. Гриценко А. Еволюція вартості // Економіка України. — 2001. — №4. — С. 45—55.

6. Костирко І. Г. Енергія і економічна маса як результат суспільно-економічного розвитку. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: — <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=135>

7. Формування стратегічних цілей підприємства [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: http://distant.isu.edu.ua/lib/ADD/Disciplin/_zz_Strat-men/Strateg_men/konsp4.doc.

Стаття надійшла до редакції 3.06. 2011 р.

УДК 336.71

Л.В. Конопатська, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту банківської діяльності,
О.В. Шварц, аспірант кафедри менеджменту
банківської діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

РОЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕНТНИМ РИЗИКОМ У СТАБІЛЬНОМУ ФУНКЦІОНУВАННІ БАНКУ

АННОТАЦІЯ. В статті розглядаються актуальні питання управління процентним ризиком банку як складової частини управління активами і пасивами. Основне уваження уделено етапам моделювання системи управління процентним ризиком в банку.

КЛЮЧЕВІ СЛОВА: процентний ризик, логічна модель, інформаційна модель, функціональна модель, організаційна модель.

ABSTRACT. The actual questions of the management of interest rate risk in bank as part of the asset and liability management are reviewed in the article. The basic attention is given to the stages of modeling the system of interest rate risk management in bank.

KEY WORDS: interest rate risk, logical model, information model, functional model, organizational model.

АННОТАЦІЯ. У статті розглянуто актуальні питання управління процентним ризиком банку як складової частини управління активами і пасивами. Основну увагу приділено етапам моделювання системи управління процентним ризиком у банку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: процентний ризик, логічна модель, інформаційна модель, функціональна модель, організаційна модель.